

Ломінська Н.В.

Навчання аудіювання в немовному ВУЗі

В процесі навчання іноземної мови в немовному вузі аудіювання виступає не лише як самостійний вид мовленнєвої діяльності, але і як компонент діалогічної форми усного спілкування та метод навчання, що використовується при усній презентації мовного матеріалу та усних тренувальних рецептивно-репродуктивних вправах. Навчання аудіюванню здійснюється по двох програмах:

а) навчання сприйняттю висловлювань співбесідника при усному спілкуванні;

б) навчання розуміння на слух тривалих відрізків мови (фабульних текстів, виступів, лекцій).

Відповідно до вимог програми з іноземних мов студенти повинні оволодіти вмінням сприймати і розуміти іншомовні тексти побутового, професійного спрямування, наукового і суспільно-політичного характеру. Однак досвід роботи, а також аналіз тестових завдань з аудіювання та навчального спілкування студентів з носіями іноземної мови свідчать про те, що сформованість умінь аудіювання у студентів не завжди досягає програмного рівня, і саме це часто є причиною порушення комунікації.

Таке становище перш за все пов'язане із складністю процесу аудіювання, який потребує великих індивідуальних зусиль. Адже в ході аудіювання слухач виконує складну перцептивно-мнемічну діяльність і розумові операції синтезу, індукції, дедукції, порівняння, протиставлення тощо, яких потрібно навчати цілеспрямовано. Крім того студент постає перед рядом різного роду труднощів, а саме:

1.

Фонетичні труднощі. Студент може не почути звук: θ - s; δ - z; w - v; α - л; i - l, що призводить до нерозуміння слова та подальшого тексту, а також викликає труднощі в розумінні інтонації тощо.

2.

Лексичні труднощі: диференціація омонімів, дієслова з постпозиціями, антоніми, географічні назви, числівники.

3.

Граматичні труднощі: існування граматичних омонімів: student's-students-students' скорочені форми дієслів I've done; He'll do it; фрази з прийменниками в кінці: He was laughed at.

У системі вправ для навчання аудіювання можна виділити три основні групи вправ:

1) вправи, що готують студентів до аудіювання текстів;

2) власне аудіювання;

3) робота студентів після прослуховування текстів.

Виконуючи вправи першої групи, студенти долають вищезгадані труднощі. Ці вправи надзвичайно корисні для студентів, що мають низький рівень знань, і можуть бути відсутні на просунутому етапі. При виконанні цих вправ у студентів формуються навички сприйняття на слух мовних одиниць на рівні речень та понадфразових єдностей.

Особливу роль у вдосконаленні механізмів аудіювання відіграє механізм антиципації - вірогідного прогнозування - ходу і змісту повідомлення.

На мою думку, комунікативна антиципація відноситься до передбачення предмету, змісту та підтексту повідомлення, тобто має місце смислова антиципація. В цьому, вважаю, і полягає основний зміст аудіювання як виду мовленнєвої діяльності. Тому чим вищий інтерес і чим більша наявність позитивного ставлення до змісту повідомлення, тим успішніше відбувається його смислова антиципація. Розвиток мовної антиципації, тобто передбачення мовного оформлення повідомлення, також позитивно впливає на смислову антиципацію.

Сказане дає змогу виділити першу групу комунікативних умінь аудіювання - умінь антиципації (прогнозування), до якої відносяться:

а) умінь смислової антиципації аудіотексту;

б) умінь мовного прогнозування аудіотексту.

Формування виділених умінь доцільно здійснювати за допомогою спеціально організованих комунікативних завдань, що випереджають процес слухання.

Перша група завдань спрямована на формування умінь смислової антиципації аудіотексту. До неї належать, перш за все, завдання, які базуються на заголовках або ілюстраціях до аудіотексту, поданих викладачем. Студенти можуть отримати такі пропозиції:

а) здогадатись про зміст повідомлення;

б) записати кілька предметів або подій, про які хочуть дізнатись з аудіотексту;

в) написати 5 запитань до аудіотексту;

г) записати про асоціації, які у них виникають;

д) прочитати декілька слів або фраз, вибірково названих викладачем з аудіотексту, передбачити його зміст.

Подібні завдання ефективно виконувати в парному режимі або в малих групах (3 чол.), коли студенти обговорюють свої варіанти з мовленнєвим партнером, а потім кожна пара (або підгрупа) представляє своє спільне рішення.

Друга група завдань спрямована на формування вміння мовної антиципації аудіотексту. Це вправи на прогнозування мовного оформлення тексту, в яких також використовуються заголовки та ілюстрації до тексту, але з наступним виконанням одного з таких завдань:

а) записати п'ять слів, які вони почують в

оповіданні;

б) прочитавши подані викладачем десять слів, п'ять з яких вжиті в оповіданні, а п'ять інших - ні, вирішити, які з них вони насамперед зустрінуть в аудіотексті.

Подібні завдання доцільно виконувати в режимі "піраміда", тобто спочатку кожний студент записує свій варіант і опрацьовує з партнером спільний, потім кожні дві пари обговорюють рішення, надалі вся група виходить із загальною версією. Така робота сприяє, зокрема, розвитку такого комунікативно важливого вміння, як уміння обговорювати проблеми і знаходити спільне рішення.

Після завершення цієї роботи студентам пропонується прослухати повний аудіотекст і порівняти з ним свій варіант. Отже правильність прогнозування перевіряється на етапі слухання, коли має місце інформативний аналіз і переробка отриманої мовленнєвої інформації.

У зв'язку з цим важливо сформуванню другу групу комунікативних умінь аудіювання - уміння інформативного аналізу, які поділяються на вміння визначити смислові віхи на різних рівнях (на рівні абзацу, мікротексту, всього повідомлення) та вміння встановлювати певні відношення між визначеними віхами.

Для реалізації цих умінь також доцільно використовувати відповідні групи комунікативних завдань. Перша група завдань полягає у визначенні смислових віх на різних рівнях.

Студенти виконують вправи:

а) на визначення основної думки абзацу;

б) на встановлення причинно-наслідкових зв'язків у межах абзацу;

в) на знаходження ключового речення в абзаці тощо.

Друга група вправ спрямована на формування вміння встановлювати певні відношення між визначеними віхами і передбачає виконання таких

завдань:

а) логічно поєднати подібні думки ;

б) логічно поєднати різні думки;

в) продовжити думку або опис подій;

г) розширити думку або опис подій.

Аналіз, як завжди, передує синтезу, який завершає роботу над формуванням умінь аудіювання і становить основу третьої групи умінь - умінь завершального синтезу.

Завершальний синтез забезпечує не тільки отримання нової інформації з прослуханого тексту, але й формулювання власної оцінки аудіотексту. У цьому зв'язку доцільно сформуванню такі вміння аудіювання:

а) вміння компресувати аудіотекст;

б) вміння інтерпретувати прослухане, встановлюючи взаємозв'язки нових фактів з попереднім мовним і життєвим досвідом слухача.

Формуванню виділених умінь сприятимуть спеціально організовані вправи двох груп: перша група містить вправи, спрямовані на формування вміння уникнення зайвих елементів аудіотексту; друга група вправ спрямована на формування умінь інтерпретувати прослухане і передбачає виконання вправ на:

а) знаходження подібності між прослуханим аудіотекстом і власним досвідом;

б) знаходження відмінностей між прослуханим текстом і власним досвідом;

в) виклад особистого оціночного ставлення до прослуханого;

г) знаходження переваг тієї чи іншої точки зору.

Отже, вищезгадані вміння необхідно формувати поетапно, а саме:

1 етап - прогнозування змісту та мовного оформлення аудіотексту.

2 етап - інформативного аналізу (виділення смислових віх та відношень між ними).

3 етап - завершального синтезу (уміння компресувати та інтерпретувати прослухане).